

2. Бытачевская Т.Н. Искусство как формообразующий фактор в дизайне. Москва : Архитектура-С, 2004. 236 с.

3. Грашин А.А. Методология дизайн-проектирования элементов предметной среды. Москва : Архитектура С, 2004. 232 с.

4. Декоративні вази. Вази в інтер'єрі. URL: <http://arhivstatey.pp.ua/index.php?newsid=30315> (дата звернення: 22.02 2021).

5. Иттен И. Искусство цвета. Москва : Изд-во Д. Аронов, 2001. 96 с.

6. Шумега С.С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну (історія дизайну меблів та інтер'єру). Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 295 с.

Приймак О.С.

студент,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ГІПЕРРЕАЛІЗМУ. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО НАПРЯМКУ

Гіперреалізм як напрям постмодернізму сформувався на межі 60-70-х років у мистецтві США, Канади, Німеччини, Франції, Англії. Найбільш потужною і стилістично оформленою була американська школа, а її найяскравішими представниками – художники каліфорнійської групи: М. Моорлі, О. Флек, Р. Бехтль, Ч. Клоуз, Р. Естес, Д. Кесслер. У Європі в 70-ті роки найбільшими були групи «Зебра» в Гамбурзі і «Критичний реалізм» у Берліні. Через 5-7 років до них приєдналися художники Москви, Києва, Прибалтики, а найзначніші виставки відбулись на початку 80-х років. Фотореалісти активно працювали в Україні: Сергій Базилев, Сергій Гета, Сергій Шерстюк, Євген Гороковський, Зинаїда Фролова. У 1980 році вони переїхали до Москви і склали ядро московської школи (Група б).

У різних країнах художники та критики використовують багато визначень цього напрямку: гіперреалізм, суперреалізм, «новий реалізм», гострофокусний реалізм, фотореалізм, слайдизм, документалізм, радикальний реалізм, оптичний реалізм і навіть – постпоп-ілюзіонізм.

Суворої закономірності у виборі термінів не було: деякі з них віддзеркалювали регіональну та мовну специфіку (Иурггеаііст – у Європі, зиреггеаііст – у США). Інші, навпаки, натякали на метод роботи художника (фотометод, «слайдистами» називали тих, хто копіює слайд, спроектований на полотні) або на час виникнення цього напрямку (постпоп – наступний за поп-артом, що впливає з нього). У деяких

термінах навіть відчутна емоційна характеристика робіт («холодний реалізм» у німецьких художників, романтичний реалізм – у нас). За всієї строкатості назв у них наявне спільне смислове ядро, що міститься у слові «реалізм».

А причина подібної реанімації «реалізму» в сучасній культурі в тому, що явище, яке нас цікавить, виникло в Америці та Європі практично в період одночасного розквіту абстракції, мінімалізму, екшен-арту. На фоні абстрактних панно, мінімалістичних найпростіших структур, концептуальних об'єктів, тобто переважання очищеного від сюжетності «нуль-мистецтва», естетського, з нахилом до медитації та лаконічності – поступово сходила зірка фотометоду.

Гіперреалізм ґрунтується на естетичних принципах фотореалізму, але на відміну від фотореалізму, не прагне буквально копіювати повсякденну реальність. Об'єкти і сцени в гіперреалістичному живописі деталізовані, щоб створювати ілюзію реальності, але це не сюрреалізм, так як зображене цілком могло статися.

У виникненні згаданого вище явища – офіційного прийняття фотореалізму – свою роль відіграла потужна творча традиція побутописання, що прийшла з XIX ст. Можна сказати, що для радянської художньої свідомості характерне особливе спостереження за життям, літературність, любов до реальних подій, їхніх обставин і деталей, що виявилось чимось близьким до естетики гіперреалізму. Мало значення також і те, що реалізм став гаслом офіційного мистецтва – він був основою професійної підготовки, критерієм «придатності» художника й оцінки його робіт. Це стало стереотипом для сприйняття настільки, що гіперреалізм із зображенням життєвих сцен не здавався занадто чужим.

Насправді фотореалізм заперечує реалістичний метод як свою основу; між ними не спадкоємність, а розрив, фотореаліст ніколи не створює картини за натурним враженням, він працює з фотознімком, кадром, слайдом, тобто з уже репродукованою реальністю. Фотореалістична картина – це подвійна репродукція.

Гіперреалісти створюють помилкову реальність, переконливу ілюзію. Як фотореалізм симулював аналогову фотографію, так гіперреалізм використовує цифрові зображення. Тобто, гіперреалісти симулюють реальність, використовуючи художнє копіювання цифрової фотографії. Орієнтація на фотографію неминуче означала для образотворчого мистецтва повернення до сюжетної картини. Гіперреалізм примушував глядача повернутися до реального світу, до життєвих колізій, які виражені в натуроподібній формі, звертався до оповідання, часто банального і невибагливого. І в цьому сенсі його можна назвати «новим реалізмом», який виник на черговому витку художньої еволюції. Гіперреалізм мав також родовий зв'язок із поп-артом. Поп-артисти

створювали свої об'єкти з предметів масового вжитку, а повсякденна реальність з її колізіями та побутовими речами виявилась такою ж мірою цікавою і для гіперреалізму.

Якщо говорити точніше, гіпер відокремився від однієї з ідей поп-арту, його інтересу до фотокліше, «готової рекламної фотографії», яка була присутня в класичних об'єктах поп-арту, або як елемент колажу, або механічно проектувалась на полотно.

Система виразних засобів гіперреалізму припускає багато нового порівняно зі звичайним живописом.

Сучасна людина залежить від середовища, насиченого візуальною інформацією. Фотографія, кіно, телебачення, репродукція, реклама – ця тиражна культура багато в чому витісняє безпосередню реальність, природу як таку. Ця «друга природа» є і героєм, і інструментом мистецтва фотореалізму. Створюючи картину, художник спирається на фотографію, слайд, репродукцію не тільки з метою якнайточніше змітувати природу, а часто з бажанням показати світ, вже «пропущений» через фотооб'єктив. Для нього фотографія є об'єктом настільки ж реальним і важливим, як і сама дійсність. Фотографія усвідомлювалась як ціліший і досить важливий шар буття.

Художник вірить, що технічні засоби здатні передати світ недеформованим. Він не довіряє своєму зору, який вибірковий і приблизний. Фотографія ж неупереджена і точна.

Нове суперреальне мистецтво має створюватись антитрадиційними засобами. Щоб позбавитись живописності та прибрати мазки, нанесені рукою, художник застосовує фарборозпилювач-аерограф, трафарет, глянцеві акрилові фарби. Живописна поверхня вирівнюється лезом бритви, шліфується й полірується.

Великий формат – це єдине, що має відрізняти картину як кінцевий результат від початкового фото. І саме величезний розмір породжує у глядача слушну підозру – в картині відчувається деяка абсурдність, прихований смисл, підтекст. Візуальний документ, репродукований живописними засобами, набуває не тільки нової формальної оболонки, але й семантики. При копіюванні фотографії (навіть абсолютно об'єктивному) виникає новий смисл, надреальність зображення поєднується з відстороненістю.

У колориті використовують переважно три кольори: червоний, синій, жовтуватий, аби дотримуватись способу кольоропередачі фотографії.

Своєрідні композиції слугують у картинах гіперреалістів самоусуненню художника і створенню «бачення фотооб'єктивом». Як правило, перевага надається фронтальній композиції та великому плану: камера дивиться впритул з близької відстані. Головною темою живопису гіперреалістів є тема сучасного міста, зображення товару, щойно

випущеного з конвеєра, смітників. Приблизно так могли б звучати основні ідеї ненаписаного маніфесту.

Фотометод базується на естетичних парадоксах. Це виявляється передусім у прагненні художника відобразити свій час документально, неупереджено, в момент події, що відбувається (веризм майже протокольного характеру), і одночасно метафізично, узагальнено.

Художники прагнули своєю творчістю проникнути в метасвіт явищ і речей. Часто використовувалась властивість багатьох об'єктів і природних мотивів «самопокращуватися» під час зйомки.

Це стосується блискучих, гладеньких поверхонь – водоймищ, скла, автомобілів, котрі завжди на фотографії виглядають краще, ніж у житті.

Крім того, часто використовувався прийом накладання на чітку «фотооснову» авторського, живописного, «розмитого шару». Так, немов сцена або вигляд міста спостерігались бічним зором людини, або немов слайд, взятий за основу, мав технічний недолік – був нечітким. Видовичати нові образні рішення, несподівані знахідки із недоліків неякісного початкового фотоматеріалу почали ще класики стилю – американські суперреалісти 70-х років. Вони експериментували з помилками експозиції фотозображення, випадковими композиційними зрушеннями під час зйомки, недоліками проявлення плівки та фотодруку. При цьому помилка, яка вторгається в ідеальний знімок, могла б нести в собі нову смислову і естетичну якість.

Гіперреалізм відкриває зараз нові горизонти мистецтва (скульптуру, живопис) фотореалізм як тенденція – це вже минуле. Він закінчив своє існування наприкінці 80-х років. Виникнувши як антитеза традиційному «реалістичному» баченню світу, він поставив своїм завданням загострити наше сприйняття буденності, символізувати сучасне середовище, відобразити наш час в адекватних йому формах «технічних мистецтв», так поширених саме в нашу епоху. Фотореалізм – фіксує і оголює сучасність, приховує авторські емоції, граючи й дивуючи парадоксами не зміг стати постійною складовою сучасного художнього процесу (як, наприклад, абстракція або сюжетна картина традиційного живописного плану).

Список використаних джерел:

1. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття : навчальний посібник / Київська обласна організація товариства «Знання» України, 2002.
2. Дещо про гіперреалізм. URL: <https://ltopoluk.wordpress.com>
3. Персона недели: Сергей Базилев ARTinvestment.RU 02 марта 2021. URL: <https://artinvestment.ru>